

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 142 (9516)

Среда, июнь 19, 1974 чыл

1974 чылда үндээлесттнген

Өртөө 2 көп.

1974 ЧЫЛДЫН ИЮНЬ 16-ДА ЭРТКЕН ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ТОСКУ

ЧЫЖЫНГА СОҢГУЛДАНЫН БАШТАЙГЫ ТҮННЭЛДЕРИНИН ДУГАЙЫНДА ТӨП СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫНЫН

Д Ы Н Н А Д Ы Ы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң тоску чымынжа соңгулаан түннелдериниң дугайында баштайгы мэдээлери округтарның соңгулда комиссияларыдан Төп соңгулда комиссиязы алган.

Округтарның соңгулда комиссияларының амгынакың Бугаар аймагы, шулу 1517 соңгулда округтарында Эмеледин Совединге соңгулда талазы-биле 767 соңгулда округтуг, Националдар Совединге соңгулда талазы-биле 750 соңгулда округтуг соңгулда болган.

Чуртувун күрүне эрге-чакыргазымын дээди органига соңгулда баштайгы мэдээлери Бугаар аймагы, 161.663.235 соңгулчу, азы дайыга кириген соңгулчуларын ияти санын 99,98 хуузу киришкен болуп турар.

Эмеледин Совединге депутаттарның кандидаттары дээш соңгулчуларын 99,79 хуузу бадмаан, Националдар Сове-

динге депутаттарның кандидаттары дээш соңгулда киришкен соңгулчуларын 99,85 хуузу бадмаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулданган баштайгы түннелдери болза, коммунисттерин болгаш партия келжигинери эвестерин бузуубас эвинч бузуурдиг тапталган, бистин ийитилеиниң ийе болгаш социал-политиктиң чакчы эвинч улам ындай бажымышыкын, коммунист партиянын болгаш Совет чактың иштин болгаш даштыкы политиканын совет уластуң дегжин турары херектелген.

Соңгулданган Бугаар түннелдери болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединге тоску чымынжа соңгулда депутаттарның дайымын 1974 чылдын июнь 19-та парлаар.

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДА ТАЛААЗЫ-БИЛЕ ТӨП СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ.

Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелиниң Юбилейлиг XXVIII Сессиязының Киржикчилеринге

Эргим эштер! Кайгамчын төөгүлү юбилей — Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелиниң акыл-чоруудулгазынын 25 чыл оюн таварыштыр XXVIII сессиянын киржикчилеринге Совет Эвилелиниң Намунистг партиязынын Төп Комитетиниң өмүссизинден чүретиң ханызындан байыр чедирип тур мен.

Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелинде бактаал турар чурттар эрткин чээрби беш чылдын дургузунда боттарынның экономика күчүнүн хай катал улгаттырган, сайзыраңгай улестурлуг чурттарның аразында ияси черин эзлэн. Чөвүлелиниң доткавал беким темпилери, эртем-техниктиң шалыңын депшилге, улустуң чаагай чоруунуң болгаш культуразынын чайгылыш чон мөдүлүүшүкү, экономика хөгжүлдэиниң деңгээлдерин чөөртү дескилаштырп илген — бистин чурттарының төөгүлү эрткин оруунун ол бүгү онза ияу-шыннарлары социалист күрүндөлериниң бүгү талаан дем каттыштырып амылдаарын ханылар талазы-биле коммунисттиң болгаш амылчы партияларның кайгамчын улуг ажылы-биле тудуш холбаалы.

Кризистик болушкунарның, аича үезиниң мүдөөлөрүнүн, аича чон чоруунуң сараалыг үржүктөрүнүң доткавал таварыштыр турар капиталист күрүндөлериниң социалист чурттар хөгжүлдө темпилериниң талазы-биле орачон мурнаш, бот-боду-биле дем каттыштырып амылдаарында даянып, куш-аылды улустар аразында социалисттиң Бү-биле хуваарынын аргаларын улам четче амылгалар турар факт принципалдыг учур-дузалыг апарган.

Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелиниң 25 чыл дургузунда амыл-чоруудулгазы — бөлүн хай-хай чурттарның дең эргелиг дем каттыштырып амылдаарынын, оларның национал болгаш интернационалчы эрге-ажыктарын чөгүмчүлүгү дүүштүрлерин, социалист интернационализм принциптерин херек кырында боттандыраарынын көрд дэн дуржулгазы ол болгаш. Улустар аразынын социалист амыл-ачыг харылдааларынын үлөгөр-чимжэ делегисини экономика харылдааларында улам ханы салаарлыг болуп, империалист болгаш неоконилистг политикадан унталып тыптыр хөдөйлэашкенин, деп зөөс байлаады, деп зөөс үнелиг солчушун турарын чактаадыг дуза чедир деп чүдөөн чигизиниң башыл болуп.

Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелиниң киржикчилери күрүндө ачы-аңгы социал системалары чурттарның экономика талазы-биле дең эргелиг, бот-боттарында ажыктыг дем каттыштырып амылдаарынын ийдеилеин талачылары бооп турар. Ол принципалдыг турар оларның тайыктыг бердинтенден уткалгаш, дүшкүрлүг чөрүктү чавырдыларар политиканын чарыбас кезээ болуп турар, дүшкүрлүг чөрүктү чавырдыларарын эл калбак улус массаларынын амыдыралчы эрге-ажыктарында, күзел-бадаларында дүүштүр аны-дуума социалист чурттар чорууду турар.

Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлелиниң амыл-чоруудулгазын, оң ажылынга барымаалаал турар принциптерин хөгжүлүп орад чурттарда ылап үнөлөп турар. Ол чурттар национал байланынга хамарышкан эргелерин камтаал, империалистг монополияларның албадалым өйтү шаварын болгаш экономика талазы-биле хамарышпас чоруун бадыттал ыжылаарын чедип ап тургаш, Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлели-биле, оң киржикчилери-биле амыл-иши дем каттыштырып амылдаарында соңуургалы улам улгайып, оларның интернационалчы политиканын олар эки билеп, бедни-биле үнөлөп турар.

Социалистг экономика интернационализмниң комплекстик программанын амыдыралга боттандыраал амылды дөгөрөгөй калбартып турар үеде Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлели бодунун чээрби беш чыл оюн үтүпүп турар. Ону боттандыраары куш-аылды улустар аразында социалистг Бү-биле хуваарынын сайзыраңгайдыарынын чөөн оруу, ЭДЧ киржикчизин чүдү бурдунуң ийитилең бадурдугезин интенсификастаарынын, эртем-техниктиң революциянык чедикшиинерин шапкын шингээдиң алырынын күчүлүг арга-чепсээ бооп турар. Социалистг интеграция улустарынын чаагай чоруун болгаш культуразын улам ындай өстүрөр талазы-биле бүгү аны-дуума партияларын планнарын боттандыраарында улуг хөмчөлдөни-биле дуза чедирер.

Социалист күрүндөлерин чөөншүлөшөрүнүн, оларның сырын каттыжышыкын бажылаарынын төөгүлү болушкунунун үштөлдери үргүлчүлөп турар. Оң үндөзүн аны-дуума партияларын шиттилолп турар сорулгаларынын төрөлдөшкө, социализмин дүрүм Бугаар чакгыс аай хөгжүлдөшкө, коммунисттерин меделерде интернационалчы политиканы бооп турар. Тускай чурт бурдун болгаш нитизин-биле бүгү социалист дем каттыштырылганын чечетелдеринге бистин нити соңуургалдыкы ол политикада илгерилетинген. Социалист күрүндөлерин дем каттыштырып амылдаарын улам ындай калбартырынга Экономиктиң Дузалажылга Чөвүлели улуг рольду болуп оруулгалыг. Оң амыл-чоруудулгазы делегей социализминиң туруштарын бажылаарында барган болуп, коммунист болгаш амылчы партияларын эки сорулгаларын амыдыралга боттандыраарында дээштик күш болуп, социализмин болгаш аны-дуума дең эргелиг дем каттыштырышынынын артын күштүүн улам тодаргай илгерилээр азиринде чигинит чок.

Совет Эвилелини Намунистг партиязы болгаш Совет күрүне СЭКП-ниң XXIV съездиниң шиттирлерин уастурга болдургаш, ЭДЧ келжигинери чурттар-биле бистин экономиктиң харылдааларынык калбартырышче боттарынын талазындан ханызы мурнай икчангэй салыр, социалистг экономика интернационализмни комплекстик программанын амыдыралга чедикшииниң боттандыраарында эргенч чугула бүгү чүдөөдери моон сонгаар-даа ылыр.

Амылчыларга улам-на чедикшииниң болуучарын күзөдүм, эргим эштер.

Л. БРЕЖНЕВ,

Совет Эвилелини Намунистг партиязынын Төп Комитетиниң Чингине секретары.

1974 ЧЫЛ — БЕШ ЧЫЛДЫН ТОДАРАДЫКЧЫ ЧЫЛЫ ЧАРТЫК ЧЫЛДЫН БУДУУЗУНДЕ

Чартык ай болгаш-ла тоску беш чылдын дүртүк тодарадык чылынын баштайгы чартык чылдоостур деп барганда, тодарадыкка, июнь 16-та турган байла-биле аймагы, мал ажылынын продуктуларын күрүнеге садары эрткин чыгыштан дээр чөрүп турар. Республиканын амыл-агылы 1973 чылдын июнь 16-та 54296 центнер сүтү күрүнеге саткан, планын 67 хуу күтсеткен турган. Бу чылдын ол үезинде 113539 центнер сүт саттынган болгаш чартык чылдын планы 94,6 хуу күтсеттинген. Эрт садары бүүз эрткин чыгышында дээр чөрүп турар. Чижээ, 1973 чылдын

июнь 16-та 26161 центнер эрт саттынган ийнең чартык чылдын планы 65,7 хуу күтсеттинген турган болза, бо чылдын ажыл-агылылар 57117 центнер эрти саткан. Дүк садарынын талазы-биле эрткин чылдын июнь 16-та чартык чыл планы 25,1 хуу күтсеттинген турган болза, бо чылдын ол 33,2 хуу кылдыр өскөн.

Сүт сазар талазы-биле Бай-Тайга районун амыл-агылылар эрткин амылдаанар. Инда чартык чылдын планын 127,5 хуу күтсеткен. Оон ийнең Баа-Хем районун ажыла-агылылар сүт сазарынын чартык чыл планын 109,3 хуу,

Улуг-Хем районун — 105,3 хуу, Тес-Хем районун — 103 хуу күтсеткенер. «Эзэл» совхоз сүт сазарынын чартык чыл планын 137,4 хуу күтсеткен, республиканын бүгү совхозтарын мурнап чөрүп турар. «Бай-Тала», СЭКП-ниң XXII съездин атыг, «Найм-рал», «УТКА 25 чылы», «Улуг-Хем», «Бара-Хаак» совхозтар күрүнеге сүт сазарынын чартык чыл планын чартык ай хуусаын мурнап ажы күтсеткенер.

Күрүнеге эрт сазар талазы-биле Кызыл хоорай Совединиң

ажыл-агылы оң дээр көргүзүлгү болган. Инда чартык чыл планы 96 хуу күтсеттинген. Оон дарзаында планын 90,3 хуу күтсеткен Токму, 80 хуу чедирген Бий-Хем, 77 хуу күтсеткен Тайыс районнар чөрүп турар. Эрт садары 1974 чылда эрткин чылдын июнь 16-та турганга уду 105,2 хуу күтсеттинген болза-да, нитизин-биле темп оожум чөрүп турар.

Хойнун массалык кыргылдаан тудуштөң болза-да, республиканын ажыл-агылы чартык чылда 2907 центнер дүктү күрүне шыгамырында кириген.

КҮҮСЕДИР ЧОКШУЛААН

Бий-Хемде «Саян» совхозтуд Могойда сүт-баран фермазынын коллектив эрткин беш айлар дургузунда эки амылдаан. Ферма эргелигин, Күш-ажылын Кызыл Тук орашын эдилекшин Виктор Иванович Шубин саанчыларын, бызаа ажылачыларын болгаш каларчыларын аралында социалист чарышты эки орашканда.

Аңа мурнакчы саанчылар улуг рольду ойынан. Нина Федорова Деникова бодунда бызаалаан 30 иншон бирээни ден 1182 килограмм сүттү саткан, чарышты бири чөрүндө чөрүп орад. Оон дарзаында Крутова чөрүп турар. Ол бир инשתен 1167 килограмм сүттү сап алган.

Бызаа ажылачыларын чарыштын Полина Сюзина, Ирина Кочкина олар шыларган, чедиле бызааның бирээниг онаштыр хонукта 850 грамм немелде дензини чедип ап турар.

Каларчылардан Бай-Кара Калчанай, Юрий Виткович олар саар инештерин чарыштын, кыжың-даа эки орашарлыг, сүт бүүдөрүн, көвүлдөшкө чарыштын кыжыңды салышыктыларын киргиткенер.

Ферма сүтү бүүдөрүнүн чыда, күрүнеге сазарынын-даа чартык чыл планын күтсеткен чокшошуп берген.

К. МААДЫ.

СААНЧЫЛАР КОНКУРУЗУ

Инекти машина-биле савыр мастерлериниң үштү, республика молдуруу чокшот эрткин хунерде Баа-Хем районун

«Бүрүн» совхозка болган. Аңа республиканын колхозтаарынын, совхозтарынын эң дээр саанчылары, төлөөктелери чыгып келген.

Инекти машина-биле савыр мастерлериниң үштү, республика молдуруу чокшот эрткин хунерде Баа-Хем районун «Бүрүн» совхозка болган. Аңа республиканын колхозтаарынын, совхозтарынын эң дээр саанчылары, төлөөктелери чыгып келген.

Төрөөн чуртка 3000 тонна дүктү берээ!

ХӨӨННЕР АҢГЫ-АҢГЫ

— Бо чылдын үжөн ажит муң хой кыргыш бис. Чаа пункт амылдап эгелер берген соонда, кыргылда каш-ла күн доостур.

— Пунктувун туду саапан турар эвес бе, эи директор? — даштылс.

— Бистин хойларынс колдууду нарын база чартык нарын дүктүг. Ынчангаш олардың дүгүтүн хоорээрин иоль айыны 10-дэн ара чок. Ол аразында пунктувун кайчар-даа туду, дериң ашылганар бис. Бисте хойну дүрген кыргыштын талазы-биле чөмчөлөөр база бар.

Директорунун бо харымзынга каттыжып болур-даа, болбас-даа чүдүлөр бар. Чүдүлдүрүчү чүе болза, нарын дүктү хойларын дүгү орайган хоорээр. Индай болза-даа олардын шилпиг кыргышты, малаңды чартык нарын дүктү хойларын шала эрте кыргышты база бар болгай. Бир эвес шилпигде кыргылдаан чөрүп-пас болза, баштай дүгү хоорээр хойларын дүгү дүжүп, амыл-агылын чизиргиче таарыштырып болур. Кыргылда пунктувун бөлүр турбас болза, хойларын шилпиг кыргыштары болдурус. Ынчангаш директорун харымзын ол кезинге каттыжар эрге чок.

Совхозта дүрген кыргылдаан мастерлери бар дээрзи

Байыр Оруснай республика конкурстарында каш улга киришкен, дүрген кыргылда талазы-биле чемпион-да чорон кыргышчы. Моңгуш Адыл-оол республика маргалдааларында каш улга киришкен, шаңчал-макталарын чедип ап чорон база мергежилди киргичкен. Оларын кайызы-даа бо чылдын ажылаарлар Билдм болза-даа совхозта мастерлер ам-даа өзөш.

Ынчангаш хой кыргылдагы ортуман-даа, жуу-даа мергежилди киргилер ажылаарлар. Олар ажылдык мергежилди, шингээди алдырыга шал-үе херек. Кыргылда пунктувун баш удуу-ла бөлүп турары херээ мыда.

«Хойнун дүгү хоорээр эвек», «кыргылда, пунктувун тудуу өл-шаннада доостур» деп хоорээ чүгүле директор эвес, өскө-даа харымсалгалыг ажылаачылар база тускай эртемчилер азып турарынын эвес.

Кыргылда пунктувун тудуу доозулбаган шаңгал, совхозтун удуручуларын сажын эмбр болуп учур чок деп көрдүрүс.

«Ханы» колхозу биле «Өкө» совхозтун хой кыргылдагы мергеленип турарын ийи агым. Колхоз төндөң 60, Баа-Хемде 35 ханыкы кыргылда эргелдери бөлүп, чүгүле үркөк кыгылар артка Амыл-агы-

болгаш эртарген чөрүк болза, кезде болган улуг чартык чылдын тодаргай көргүзү болган. Ходун аар-берге куш-ажылын механисастан турар. Саанчы дем мергежил чөөртү чидип, инекти машина-биле сазарынын мастери деп чаа мергежил тытып келген.

Бүгү-өзүлөк конкурзувун киржикчи Тамира Семيرانова база зона конкурзувун киржикчи Тамира Матина оларын чуртун эң дээр саанчыларынын ажылынын мурнакчы арга-дуржулгазын дугайында чугааларын конкуртка келгешер улуг соңуургал-биле дымнаанар.

Маргалдаа эгелөөниниң баштайгы минуталарында-ла саанчыларын аразында чемпион ат дээр күженишнин демисел кытыгың үгөн. Киржикчилерин санитарлыг белеткелини, сүтүн арымын чегезин, саада ашарадын чазарда болгаш өптөөрдө ажылында дараалашкан мергежилди судьялар туд хайгаран турган.

Ук конкурсту организастан

Бүженишнин демисел түннелинде команда талазы-биле бири черин 95,03 балдыг «Көк-Тей» совхозтун саанчыларынын команданы алган. Ийги черин «Бүрүн», үштү черин — ССРЭ-ниң 50 чылдыг атыг совхозтарын саанчылары эзлэн. База ажыл-агылы дуржулга, станциянын төлөөктелди, инекти машина-биле сазарынын мастери Фаяна Брөөв республика чемпиону деп атты чаалап алган.

Инекти машина-биле сазарынын бо конкурту саанчыларга ажыктыг, өөредилги хой чүүдү берген.

В. МИРЦЕВ.

ЧУРУКТА: инекти машина-биле сазарынын республика чемпиону Ф. А. Брөөв (ортуңунда), ийги черин алган Ф. И. Путинцева (солгай тарапнда) болган конкурсту үштү черин алган Л. Ф. Подорьева.

Ийи кожа амыл-агылыларын удуручуларынын хой кыргылдагы мергеленип турарында талазы-биле хөоннери база херек кырында белеткели ийи агым болган.

Тыянып хойжуары тоску беш чылдын дөрүк тодарадык чылында Горөн чуртка 3000 тонна дүктү саар хууздөлдөгөн. Ону күтсөөдө бистин бүгү ажыл-агылыларынс демисел, бир эл-сеткелик дөлдөскө амжалдары чугула.

Чангыс районун шитиле кожа турган агым, хой кыргылдагы мергеленип турарында талазы-биле белеткелинин турар амыл-агылыларын мында көргүстүсү. Бий-Хем районун удуручу органин, малаңгы райлуксовхозун колдө ажыл-агылыларын «Өкө» совхозта чаа туттуну турар кыргылда пунктувун дүрген доозарыны угланган хөмчөгелерин алдыры контролларын конуң чугула деп көрдүрүс.

А. СОДУНАМ, С. ТАМБА, «Шынык» тускай корреспонденттери.

КУШ-АЖЫЛЧЫ САГЫЛГА-ЧУРУМ БОЛГАШ ЧАРЫШ

Тоску беш чылдын планнын онааларын хуусаа бетинде күрсөтүп даш калбаган социалистик чарышты чечиништер боттандырынын херонде куш-ажылчы социалистик сагылга-чурумун сагымы болгаш ажыл шакты узер чорукту аваз-жайынга кижилерин удуз-жур-дузалыг болу берген. Чарыштын бо талаанын партия болгаш чакат улут кичөөн сатын турар. Көмүрдү разрезинин администрациясы, партия, профсоюз-органнашары будурагенин хөгжүдери, ажылчы чоннар-нын коммунисттик кижизилдигине коллективтин ролун бедидерине оза кичөөн сатын турар. Куш-ажыл кыдырына таарымчалыг байдаларын тургузуу, оон буду-рүктүгүн бедидеринин, там-налга чурумун сагымы хем-чегелерин ап чорутуушаа, ки-жи будурагенин болууну ха-рымылааганын негеп турар бис.

Эртен чылдын дөрүкү кварталында коллективке са-гылга-чурум кошкандан бол-гаш будурулга ажыл-чоруду-ганан берге байлаам тургу-стуну келгенин барымаалаа-баа бир хуралга политика-ки-жизилдигин ажылы куш-тедидеринин немеле планын ажылдап кылган турган. Ин-чая оон ажыл-дузалыг бол-ган барымаалаа, ол хем-чегелерин ам-лаа ажылыска чечиништинин ажылдап турар бис.

Ол дээрке комплекстик хем-чегелер болуп турар. Куш-ажылдын сагылга-чурумун үрөөнгерге хамаарыштыр ки-жизилдиги хемчегелер көргүз-өрдөн ангылга, администра-тивтик харымылааны база оонап турар. Чижээ, ээрик-чегелер чеге кирген тармак-тармактуу чарыштар, уа-ришталга бурвуну чехтеринин, участкактарын коллективте-ринге сайгарып көөр. Хой-ни-тинин коом-чурумун үрөөн-гер айдан аша, шапталып алас, чыл дүргүзүлдү ажылдаанын түнелин өзүтүр азыр шапталып анаа тывысап. Ин-дыг кижилерге бажын азыр эелчөөн сонгарлаары, курбур-тажы чингеделиг пүткөлдөр бербес, ээлчегин шалызын кышкы уезе чылдар даш чегелдег хемчегелерин коллек-тивте керөөс немей кирген. Бо хемчегелерин ап чорутканы-ыс ачында хой-ни-тинин коом-чурумун үрөөн чоруктар коллективте дыка авазжаан. Шапталып арганы дыка хой коллективтерин ажылдап турары чутажок, ыччалга-лаа бистер турган үрөөн кижилерге кан-дыг-лаа келдерел, чингедде көргүсөй турар бис. Чурум турган соода—ол даш хар-мылаа.

Партия организациясынын болгаш администрациянын ап чоруткан хемчегелери туралы-ныттын-биле эртен чылдын 35 кижини-хүнне дөңсөөн ажыл пагыт уезе 23 таварылга бол-ганы коллективте коом-чурум үрөөн фактыларын барып ба-дыктап турар. Эртен чылдын дөрүкү кварталында эзелдеш бис участкактар болгаш чехтер аайы-биле кварталда ап чоруд-дар кижизилдиге планын прак-тикалап эгелеш бис. Ол плав-яныр баш удуз техникте чо-куелде көрүп башылар бол-гаш ай болган-ла участкак азы чех начальниги оон күсөлдө-лөшүн дугайында алетек тур-рар кылдыр чорутуушкан бис.

Чемчегелеринин металургия заводунда инженер-техниктик ажылдакчыларын коллектив келжигүнерин кижизилдери ролун бедидер дугайында СЭКП ТК-нын доктаалы үчүн сөөдүде бистин инженер-тех-никтик ажылдакчыларын хуузуна чогадыкчы ажыл-нын планын практикалап эгел-ешине база-ла ол ажылдарын акцияларын удуз ролу ойнап турар апарган. Ин-чал чогадыкчы планынын бистин разрезте инженер-техниктик ажылдакчы бузуу тургузуу алган боттандырып турар. Ажылчыларын болгаш ин-женер-техниктик ажылдакчы-ларын экономиктик өрөлдө-гөс бисте ам үш чыл чоруп келген. Орта бис кижилерин билиг-мергезилерин аайы-биле теоретиктик материалдары будурулушун херек кырында ажылдын анализ-биле хол-бап келгенине удуз кижизил-дикти удуз-дузалыг болган.

Куш-ажылчы сагылга-чу-рум болгаш оон быгылаарына дууртукунун ролу деп хун айтырылган партиянын ажык хуралын эртерген бис. Анаа коллективте сагылга-чу-румун быгылгалар талазы-биле чедир кылдырмаан чүдүлери изерелип, оларны чайладып алырынын талазы-биле хем-чегелерин ажылдап кылгай. Оон-биле чегелештир квартал-салында кадрлар-биле ажыл, куш-ажыл чурумун сагымын талазы-биле ол үеин дүргүзүлдү чоруттуган ажыл-дарын профсоюзларын ин-ти хуралдарына сайгарып көрүп

ПОЛИТ ӨӨРЕДИЛГЕНИ ТҮҢНӨН ТУРА

Коммунистернин марксист-ленинчи өөредилгези дээрке, чүгө бодунун масштабынын талазы-биле эвес, чүнүн-лаа мурнунда бодунун илей-политиктиг ужурутказынын талазы-биле улуг херек. Сорулга болза, бо ажылды моон ынай улам экижидери, полити-ктин өөредилгени коммунизм тургузушкунунун

тодаргай сорулгалары-биле сырый холбаары болгаш партиянын бүгү келжигүнеринин медреселдик база идеякелги чоруну бедидеринге оон күштүг салдар-лыг болурун чедип алыры болур. (СЭКП-нин XXIV съездинде СЭКП ТК-нын Отчет илеткелинден).

Белеткенип эгеледивис

1973-74 политөвредидеги чыл-дыда Эрэн районун партия чырдымышкын системанын 42 школалар ажылдап турган. Оларга 700 ажык дынакчы-лар, оон ишинде 310 комму-нистер хаара туттуган турган. Партия өвредилгенин эге үезе-нуң 13 школаларына 171 дынакчылар өөрөгөн. Эге политшколаларын 6 шко-ланын дынакчылары эконо-миктик билиглерин үндөй-лөш өрөшп, программа өзү-гөрү берги чылдын дооскан, дараазында ийги чылыче шилчээрлер. Партия өвредил-генин эге чыдагына теорети-ктин 11 семинарлар ажыл-дап турган. Анаа 244 дынак-чылар өөрөшп турган болгаш олар келер чылдын өвредил-генин база-ла программа өзү-гөрү уламчыларлар.

Башкылар ортузунга теорети-ктин семинарларын Мөрөн 8 чыл школына, Эрэн орту-мак школына ажылдап тур-ган семинарлар (пропаган-дистер О. Танава, Т. Тихонова) дынакчыларга быжыг били-глерин берген. Чижээ, Мөрөн 8 чыл школында теоретиктик семинарнын 20 дынакчыларынын школанын-лаа, колхоз-туу-лаа ажыл, амыдыралына идеякелги чоруу утаткан. Дынакчыларын иштинин 12 башкы колхозта «Билиг» индустриалык өтө органи-зациялык келжигүнери, 4 башкы школада комсомол өвредилгезинде пропаганда, 6 башкы Мөрөн суурта агитква-рталарына ала-иелер-биле үр-гүлчү харылааган, оларга кижизилдиге темазынга бесе-даларын кылдып келген.

Ол ишкан Эрэн ортумак школынын башкылар кол-лективин ап көрөлдү. Бо шко-ла 31 башкылар Эрэн суур-нун амык, амыдыралынын идеякелги келжигүнери, 5 башкы пропагандист, 17 баш-кы школада «Билиг» нити-лелинин эге организациясын келжигүнери, 12 башкы агит-таторлар, 3 кижини политинформаторлар. Бо школынын баш-кы А. С. Хертектин удуз-тулганы-биле Эрэн суурта ре-релдер университетин дөрт чыл удузтыр чечиништинин ажыл-дап келген.

«Ажылчы чоннарнын эконо-миктик өвредилгенин экижидер дугайында» СЭКП ТК-нын док-таалы ажылдалга боттан-дырычыче, ажылчы чонну эконо-миктик билиглер-биле чег-селдеринге кол кичөөнгейи партия райкому угадырган. Экономика өөрөшп школалар-нын саны чыл санында-ла кө-гүлчү турар. 1973-74 өөрөд-илгези чылдын партиянын чыры-дымышкын системанын 26 школалар экономиктик били-глерин өөрөшп турган. Инти-зи-биле экономиктик өвредил-гези 448 дынакчылар хаара туттуган.

Хойжу бригадаларга, ферма-лар бо чылдын коммунисттик куш-ажылдын 14 школалары ажылдап турган. Анаа 227 дынакчылар өөрөгөн: комму-нисттик куш-ажылдын школалары программа өзүгөрү темаларын дооскан. Коммунисттик куш-ажылдын школаларын дынакчыларын болгаш бо чылдын 5 алчы бириг класстын хой-жүлери, 52 малчын ийги класстын хойжулары деп ат-

күрүнөсү сүт садар планын 143,7 хууга күстөккөн. Ферма СЭКП райкомунун болгаш рай-куускомунун фермалар аразы-га ишчилер ымычпел-биле шапталган.

Устуңде мурнакчы хойжу бригадаларга, фермага органи-зациялаан коммунисттик куш-ажылдын школалары чогур үезинде кичөөдөп келген. Про-пагандистер С. Алдын-оол, В. Шымырп, К. База олар багай эвес ажылдап. Иччалгаш школанын, коллективтегиде ажыл-ажыгы удуз ийгини бер-ген чутааган.

Коммунисттик куш-ажылдын школаларына 13 мурнакчы малчыларын дуржулга со-луктуу болуп эртен. 8 хойжулар Танды районо «Ре-волюциянын чалыжы» совхоз-тун хойжуу И. Сафоновтун арга-дуржулга-биле тааныш-кан.

«Коммунисте орук» колхозта партия эге организация-зы (секретари Б. Д. Сан-Хөө) партиянын болгаш комсомол-дун политөвредидеги партия хуралына, политбюрога чогур үезинде чутаалажып келгенин түнелинде ол колхозтун девискээрине, партия өвредил-гезинин эге, ортумак школа-ларын дынакчылары өвредил-геге программазын чечиниш-тинин доосканлар. Ленин ат-тыг колхозта партия эге органи-зациязы (секретары эш А. С. Дамты) эртен өвредилге чылдын эгезинде политшко-ларын кичөөлөрүн органи-зация чок эгелеш, харым-лаа үстүк чедип турган. СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кидизинин талазы-дан чогур үезинде партия органи-зациязын практиктик дугааны чедирп, партия эге организациязынын секретарын кидиксе ийи ууза дыназын түнелинде, партиянын болгаш комсомолдун система-зында политшколарын ажыл экижөө. Ол колхозтун девискээринде ажылдап турган школалар өвредилге програм-мазын дооскулаан.

Эртин турар өвредилге чы-дында партия, комсомолдун чырдымышкын системанын чыдагындап турган пропаган-дистер ийи ууза семинарын эр-тирген. Ол ишкан пропаган-дистер эртемлер аайы-биле туз-тузунда консультацияларын өвредилге чылдын дургу-зунда чорудуп келген. 28 про-пагандистер СЭКП Тыва обком-унун Политиктик чырыдымыш-кын бажымын организация-лаан семинарларын кирпеш-кен. Экономикалык школаларда башкылар турар пропагандис-терге дуалалчы кылдыр рай-комунун радио дамчыдыгында 11 беседа, консультация-ларын кылдып берген.

1974-75 өвредилге чылыга белеткел ажылдары ам эгелеш. Партия организацияларын аайы-биле чаа өвредилге чы-дында херезелер көргүзүп ма-териалдарын, өвредилге номнарнын библиотекалар аайы-биле орус, тыва дылдарга хуваалаанын кылган.

Ч. СУЛЬДУМ, СЭКП-нин Эрэн райкомунун пропаганда болгаш агитация кидизинин эргелчизичи оралкычы.

Бо эртин турар өвредилге чылында Респотребсоюзтун партия организациясы коллективте келжигүнерин политиктик болгаш экономиктик өвредилгезине удуз кичөөнгейи салып келген. Ол бидинер, Кандыг-лаа ажылды кылып турар кижизилдин шымырак, хой чүвени бидир болган тудум, ол онаашкан ажылды улам ызымак, оон шымыры даш ажылдар чүткүлү күштүг болур.

Маңа чагыс мындаг чижекти көргүзүп болур. Респотреб-союзка «Кооперативтик ажыл-агыйын экономиктик эртемге үндөшүр удурун башкарыш» деп школа ажылдап турган. Анаа 23 дынакчылар хаара туттуган. Ол школанын өвредил-геге программасы дөрт чыл хуусаалаг.

Дуржулгалар пропаганда О. И. Волченко бо школын ам ийи чыл удурун турар болгаш оон дынакчыларына совет кооперация темаларына ханы уткалыг лекцияларын номчугулаан.

— Кизилдер вторник санында дөрт хал дургузунда бо-лун турар — деп, оон дынакчы комсомолчу Н. Г. Масленкова чутаалады. — Пропандист башкымыс тема бузуун бистин бөгүңү ажылдымтык чижектери-биле холбап турган. Иччалгаш шуптуусу бодууска эргежок чугула били-глерин бидир ап келдиныс.

Пропандист дынакчылар быжыг билигтик, оларнын өвредилгеге сонуургалы бедик болуун даш кичөөдөргө, семинарларга тус-тус дынакчыларга алыг-ангы айтырылган талазы-биле лекция чорудар арганы база берип турган. Харым-лаа референтилерин бистин бижиттирип, оларнын били-нин хынап келген.

Иччалгаш бүгү дынакчыларын сонуургалы удуз турган. Дынакчыларда А. С. Сидоркин, А. С. Молчанов, М. Н. Макарова, А. С. Хертек болгаш өскелер-лаа семинарларга со-лун, утказы ханы харымаларын берип турган. Олар түндөп кичөөдөргө база-ла быжыг билин көргүсөнер.

Чаа өвредилге чылы келер. Иччан бо школа бодунуң өвредилге программанын уламчылар.

Х. ОЯДАН-ООЛ. Фотозу авторнуу.

Четпестерни каттапавас

«Сүт-Хөл» совхозтун партия организациясы сөөлүгү чылдар-га политиктик чырыдымышкын ажылы, элөөн экижиктен. Дынакчыларын саны чыл-дын өзү турар. Политөө-редилгенин бүгү хевирлерине 216 кижини хаара туттуган.

Эртен өвредилге чылдын бир онзаг чүлү—экономик-тик билиглерин 2 школаны тодаргай программазын өзү-гөрү ажылдап турганы болур. Ону ишинде-биле 81 дынак-чы өөрөшп дооскан.

Марксист-ленинчил үндөй-лөш өөрөшп школанын политэкономика, философия, эртемни коммунизмдин фак-культетинин өвредилге програм-мазын 55 кижини доозуп, оон дараазында курстарга шилчөө. Партия өвредилгезинин 2 эге, 5 ортумак, 5 дээди школаларына 161 кижин өөрөшп.

Элөөн хой политшколар өвредилгезин чогур үезинде чедил-дишкенин дооскулаан. Олар-нын санына Сүт-Хөл шко-лазында анык коммунист И. К. Ондарын пропаганда дур-ганы теоретиктик семинары, Ишкын салбырда Э. Д. Буулар пропаганда политэконо-мия куруу, Киров салбырда А. К. Сарыгуур башкылар СЭКП төөгүзүңү куруу ха-мардыр. Ол пропаганда СЭКП-нин XXIV съездинин материалдарын өөрөшпашан, партиянын чокку үелерде үндүргүлчү чугула документи-лерин программага кирип, со-лун беседаларын эртертирген.

Ишкын салбырда политэко-номия курууну 12 коммунист эки өвредилгеге дооскан, а Кировтан 13 коммунист өвредил-гезин дооскан, Сүт-Хөл-дун политэкономика, эртемни коммунист үндөшп кур-старын 25 дынакчыларын 21 коммунист эки дооскан.

Назы-хары угады берген-деш чөлөкчүлүктү кичөөдөргө, партиянын бүгү келжигүнеринин медреселдик база идеякелги чоруну бедидеринге оон күштүг салдар-лыг болурун чедип алыры болур. (СЭКП-нин XXIV съездинде СЭКП ТК-нын Отчет илеткелинден).

Ч. СУЛЬДУМ, СЭКП-нин Эрэн райкомунун пропаганда болгаш агитация кидизинин эргелчизичи оралкычы.

Василий Петрович Шабанов Хову-Аксыйн дараанын комбинатынын сурагжаан идик мастери. Оог кылган идиктери чүгө бөгүңү эж шыларын-биле озылаанып турар. Коммунисттик куш-ажылдын шаптычызы.

Чевен-Лемчин районун «Ик-тябрь 30 чыл» колхозта Ба-ян-Тала 8 чыл школынын башкы хоочун пропагандист, коммунист Самбу Алексей Дамды-оолович 1939 чылдан эгелеш башкылап эгелеш. Ам 35 чыл стажыт.

Баян-Тала школынын төөгү башкымы. Бодунун башкы-лап турар эртемине чүс хуу өвредилгелиг. Боду хой-ни-тин ажылына идеякелги, колхоз-та партия эге организация-нын бюро келжигүңү, школада партия бөлүгүн баштап турар. Колхозта лекторлар бөлүгүн дараазы, ол ажылда ам 10 чыл ажыла.

Лекторлар бөлүгүн 13 кел-жигүн баш: Олар план өзүгөрү ажылдап турар.

Лекторлар бөлүгү 1-ги квар-талда нитизи-биле 55 лек-цияны номчаан болгаш 2850 кижини дооскулаан болган. Лекторлар колхозта экономик К. Буулар, М. Монгуш, А. Буулар даш оон-лаа өскелер чон мурнуна солун лекцияларын номчугулаан. Олар СЭКП ТК-нын сонгулда мурнуун Кыгыларын ажыл-ишчилерге таныштырганнар.

О. САЙЫН.

